

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
CELJE

Oddelek za kmetijsko svetovanje

Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje

tel. 03 42 55 515 fax. 03 42 55 530

E pošta: tatjana.pevec@ce.kgzs.si

GSM: 041/426 515

E pošta: dominik.pecovnik@ce.kgzs.si

GSM: 051/453 979

KMETIJSKA
SVETOVALNA
SLUŽBA
SLOVENIJE

Celje, 09.10.2020

Zadeva: Poročilo o strokovni ekskurziji za projekt LIFE WOLFALPS EU

Z manjšo skupino strokovnjakov z različnih institucij in rejcev sva se na povabilo ZGS v začetku septembra (31.8 – 5.9.2020) udeležila strokovne ekskurzije v Švico. Strokovna ekskurzija z naslovom »Izzivi upravljanja in preprečevanja škod v kmetijstvu« je potekala v okviru projekta LIFE WOLFALPS EU, ki jo vodi Zavod za gozdove Slovenije in pokriva varstvo domačih živali pred napadi velikih zveri (volk, medved in ris).

Pot nas je iz Ljubljane preko italijanske pokrajine Lombardija in slikovitega gorskega prelaza San Bernardino pripeljala v mestece Landquart, kjer smo bili nastanjeni tri dni.

Plantahof v mestu Landquart, v kantonu Graubünden ima več kot 120 letno tradicijo izobraževalne ustanove, najstarejša stavba je iz začetka 19. stoletja. Leta 1886 je posestvo prešlo na Rudolfa Aleksandra von Planta. Spodbujal je gorsko kmetijstvo in redil je rjavo govedo. Rudolf Alexander von Planta je umrl 1895 leta in v oporoki je posestvo prenesel v kanton Graubünden. Donacijo je združil z zahtevo, da se na tem posestvu vedno **redi rjavo govedo** in naj se ustanovi kmetijska šola. Zaposlenih je okoli 125 ljudi.

Kmetijski objekt šole Plantahof Vir: <https://www.google.com/search?q=plantahof>

Dijaki v odvisnosti v kateri program se vpišejo, delajo na farmi 40, 60 ali 100 dni. Zanimivo je bilo, da starši dijakov vsako leto pridejo v internat za 1 teden in imajo posebne delavnice, kjer spoznajo delo svojih otrok.

Prvi dan smo imeli v konferenčni dvorani kmetijske šole Plantahof predstavitev organizacije AGRIDEA, ki deluje kot podpora organizacija subjektom v kmetijstvu in se ukvarjajo s pripravo, izmenjavo ter širjenjem dobrih praks na podeželju. Pregled njihovega dela in izkušenj nam je predstavil g. Daniel Mettler – vodja oddelka za razvoj podeželja.

Ovčereja je v Švici razvita predvsem v hribovskem svetu. Ovce imajo predvsem na planinskih pašnikih. Skupno imajo okoli 340.000 ovc od tega jih okoli 180.000 ovc redijo na območju kantona Graubünden na približno 6.700 kmetijah od tega je 700 alpskih kmetij. Redijo tudi okoli 30.000 koz (20.000 za prirejo mleka). Reja drobnice je miselno razdeljena na tri celote: prva je proizvodnja pridelkov in zagotavljanje samooskrbe, druga je selekcija živali in izboljšanje njihovih lastnosti, tretja pa je ohranjanje podeželja, da živali popasejo pašnike ter s tem preprečujejo zaraščanje. Za primer je na malih kmetijah (20-50 ovc/kmetijo) pomembnejša selekcija in ohranjanje krajine, kot pa proizvodnja. Ob napadu velikih zveri se pojavi tri plastna škoda: selekcijska, proizvodna in čustvena

Imajo različne tipe pašnikov. Na nadmorski višini nad 1400 metrov so visokogorski pašnik, potem so pašniki v vmesnem hribovnatem območju, ki je manj kamenja in več primernih pašnih površin za pašo in pa dolinski pašniki ob kmetijah.

Imajo tudi različne pašne sisteme prilagojene talnim razmeram in navadam ljudi.

To so: 1. tradicionalni brez pastirja,

2. vsake 2 tedna spremenijo lokacijo – nomadski, mediteranski način paše,

3. pastir odgovoren za pašo ovc, da jih prestavlja med čredinkami in jih ponoči zapre v nočne obore ali staje. V tem primeru paše je državne subvencije 40 €/ovco.

Smrtnost ovc na poletni paši v odvisnosti od načina paše je okoli 2 % (največja je pri tradicionalni paši - prosta reja) in tu je 10 % izgub zaradi zveri, ostalo pa so drugi vzroki (poškodbe, paraziti, bolezni,...). Pri prosti reji dobijo določene ovce ovratnik z GPS, da lahko spremljajo njihove premike, s tem pa tudi zaznajo nenavadna obnašanja živali, ki so pokazatelj stresnih dejavnikov (napad zveri...).

Govedo in napadi volkov:

Ob predstavitvi so nam za lažjo predstavo obnašanja živali ob napadu pokazali nočni posnetek, na katerem je na pašniku bilo okoli 45 krav dojilj s teleti, ko so čredo napadli 4 volkovi. Teliček je odskočil in v istem trenutku so napadenega teleta in tudi ostala teleta krave, obkolile in zaščitile. Volkovi so odnehali. Govedo je po napadu volkov na njihovo čredo spremenilo obnašanje in so krave postale bolj zaščitniške, ob vsakem čudnem odzivu teličkov so jih želele zaščititi. Tam kjer so volkovi se morajo telički pasti skupaj s kravami. Rogovi pri govedu NE predstavljajo bistveno povečane varnosti pred volkovi.

Osli in lame kot zaščita pred napadi volkov:

Na pašniku so bili osli z ovcami, ki pa so hodili in se pasli skupaj. Če jih želimo uporabiti za zaščito jih moramo tako tudi selekcionirati (naučiti), hkrati pa ni tradicije varstva drobnice pred volkovi z osli ali lamami.

Po zadnjih podatkih je na območju Švice stacioniranih 70 volkov v 8 tropih. Najbolj znan med njimi je t.i. » Calanda wolf pack«, ki je tudi najbolj preučen trop v Švici.

Po predstavitvi organizacije AGRIDEA so nam predstavili tudi farmo Plantahof. Na 530 m. n.v. imajo okoli 60 ha kmetijskih površin, od tega je 19 ha trajnega travinja, 13.5 sejanega travinja, 20 ha njiv, 4.70 ha sadovnjaka (jablane), 4.5 ha sadja in jagodičevja. (natančnejše in informacije lahko dobite v brošuri, ki je pri avtorjih zapisa).

Na kmetiji imajo zgrajen nov sodobno opremljen hlev za krave molznice in tudi ostalo živino.

Celotno število krav rjave pasme imajo tudi zaradi šolskih dejavnosti razdeljeno na tri črede in sicer: Intenzivno čredo, ki šteje 26 živali s povprečno prirejo 11.569 kg mleka v standardni laktaciji ter 3,58 % maščob in 3,52 beljakovin. Čredo krmljeno samo s travo in senom, kjer je 36 krav s povprečno zaključeno

laktacijo 8,270 kg ter 3,69 % maščob in 3,44 % beljakovin ter rjave krave v izvornem tipu, kjer so 4 krave s povprečno mlečnostjo 7.599 z 3,87% maščob in 3,63 % beljakovin.

Sodobno urejen hlev za krave molznice

Pašniki na kmetijski šoli Plantahof.

Kozličke z EKO kozje mlečne kmetije odstavijo pri 5. dneh starosti ter jih nato hranijo dva meseca v ločenem boksu z mlečnim nadomestkom in senom. Po tem času jih zakoljejo.

Naslednji dan smo se podali na Alp Mora, kjer smo si ogledali ograjeni pašnik za pašo govedi, v njem pa so tudi 2 pastirski in en ovčarski pes. Preko te planine poteka tudi pešpot in zato so na in ob ograjah posebni plakati in opozorila o previdni hoji.

Opozorilne table pred planino, da se na planini nahajajo živali.

Planinski pašnik na planini Alp Mora.

Opozorilne table, da čredo krav dojlj varujejo pastirski psi.

Čredi krav dojlj smo se počasi približali skupaj s pastirjem, saj so pastirski psi čuvaji nagonsko zelo zaščitniški do svoje črede in v primeru neustreznega dostopa do črede, tudi smrtno nevarni.

Čredo okoli 100 živali sta varovala dva pastirska psa pasme Pirenejski ovčar, ki sta na planini že četrto leto zapored.

Kljub temu, da smo bili velika skupina (30 oseb) sta nas psa sprejela zelo mirno. Pastir nas je opozoril naj pazimo na hitrejše gibe, saj lahko v tem primeru pes smatra kot napad na čredo in se lahko odzove agresivno

Krava na planini Alp Mora

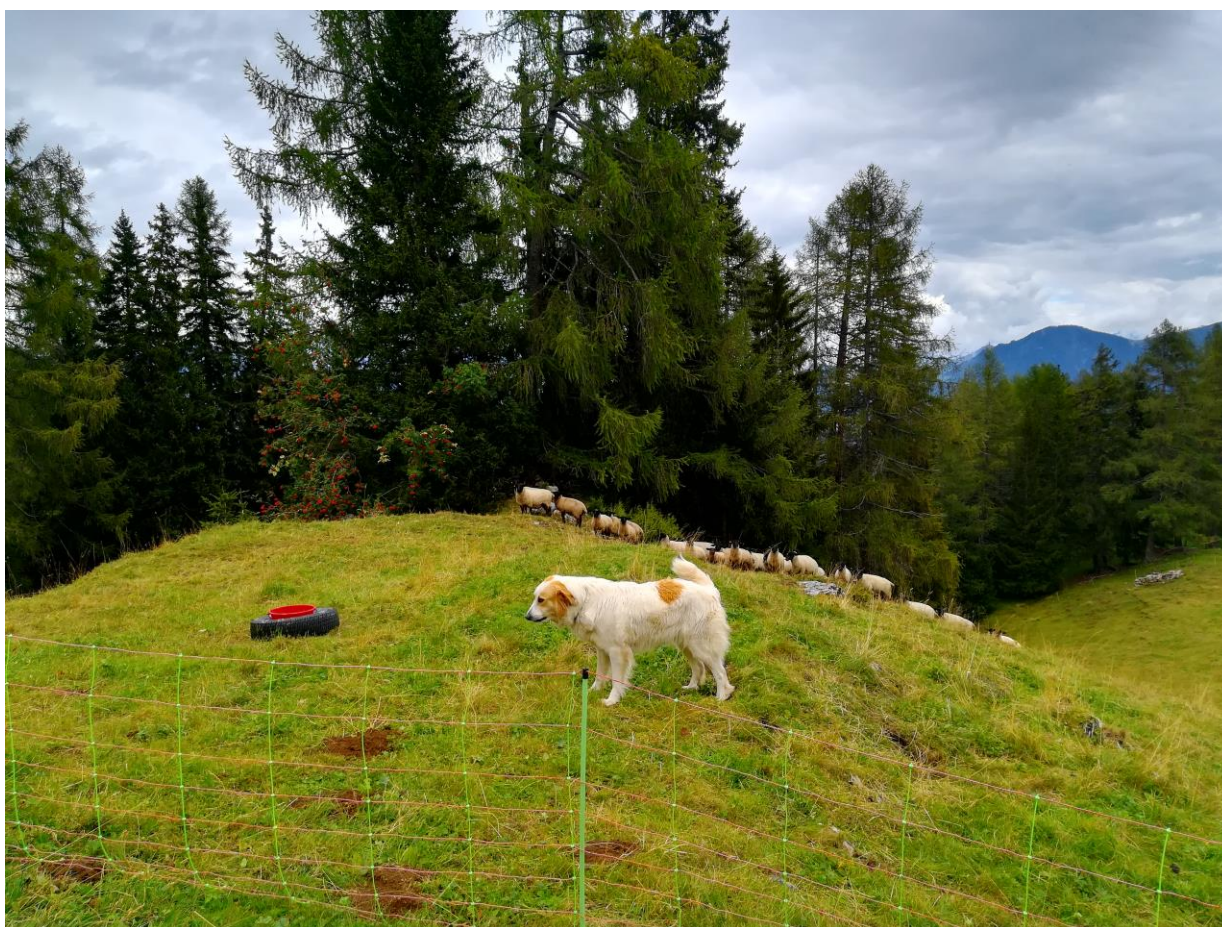
V popoldanskem času je potekal ogleda privatne planine rejca Werner Brunner, kjer pasejo drobnico tudi s pomočjo električnih mrež in psov. Gospodar in njegova hči se vsak dan vozita eno uro v hribe po hudo strmi in ozki poti iz doline do pašnika, da nahranita pse.

Planina rejca g. Brunner obsega okoli 25 ha pašnikov na katerih se pasejo ovce pasme Suffolk.

Ob prihodu k pašniku sta nam pastirska psa kmalu pokazala, da smo tukaj le obiskovalci.

Za varovanje črede s pastirskim psom prejme rejec za obdelane površine letno okoli 2000 CHF na hektar.

V Švici je s pastirskimi psi zavarovanih samo okoli 5 % vseh čred. **Pse priporočajo samo zainteresiranim lastnikom živali**, ki dobijo že priučene in tudi preizkušene pse, da so sposobni varovati čredo. V ta namen se s psi ukvarjajo določeni vzreditelji, ki skozi celotno življenjsko pot psa pomagajo lastniku, ki psa uporablja pri morebitnih težavah. Za pastirske pse čuvaje je nagonsko in opravilno sposoben le majhen delež psov znotraj pasme. Psi po zaključenem šolanju pri vzreditelju pridobijo certifikat pastirskega psa, ki je tudi ustrezno odškodninsko zavarovan v primeru nesreče ali napada.

V primeru, da se napad zveri zgodi na čredah, ki jih varujejo pastirski psi se pri upravičenosti do odškodnine ocenjuje le ta dejavnik ter velikost in način ograjevanja NI pomembna. Prav tako pa strokovnjaki z AGRIDEA zatrjujejo, da je po njihovih izkušnjah višina ograje 90 cm oziroma nadstandardna 105 cm dovolj velika za preprečitev napada volkov. Bodisi je to mobilna elektro mreža ali pa stacionarna ograja s žicami.

V četrtek 3.9.2020 smo imeli teoretični del ekskurzije v Plantahofu, kjer so predstavili različne ograje za učinkovito varstvo drobnice.

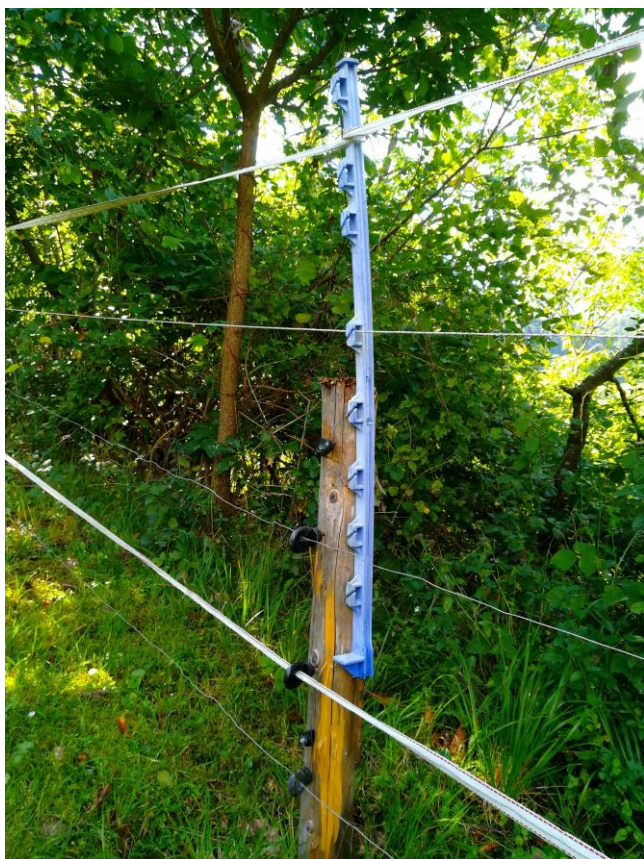
Poznamo različne pse in tudi volkovi ne prikazujejo vsi enakega obnašanja. Prikazan nam je bil video posnetek, ki dokazuje, da volk v primeru da ni priučen NE PRESKOČI ograje, ampak tako kot tudi psi vedno išče pot v pašnik s kopanjem pod ograjo

Na posnetku so s poskusom lačne volke ločili z električno ograjo od vira hrane. Razmak od tal so iz 35 cm zmanjšali na 25 in ograja je bila visoka 110 cm – nihče izmed volkov ni šel vmes ali pa preskočil ograje, kar je dokaz, da v takšnih primerih iščejo neustrezno zavarovane točke v ograji, da bi jo lahko prešli.

Stalne ograje v hribih preko zime v primeru snega umaknejo in pospravijo. Če imajo ograjo na plazovitih predelih jo prav tako odstranijo. V primeru stalne ograje se priporoča, da se pozimi v kolikor ni stalno prisotne električne energije na tla pospravi žice ali pa se jo odpre na čim več straneh, da ima divjad prosti prehod in ne poškoduje ograje. Pri pravilni postavitvi ograje je pomembna tudi pravilna ozemljitev, ki privede do boljše izkoristljivosti moči električnega pastirja. Priporočena moč pastirja je vsaj 5000V. V primeru napada zveri se v Švici najprej preveri moč ograje, ki mora biti vsaj 3600V, kar je dokaz, da je ograja pravilno postavljena in deluje pravilno.

Njihov namen je rejce izobraževati, spodbujati in opozarjati, da mora biti postavitve ograje ustrezna, pravilno napeta, brez kakšnih slepih kotov, kjer bi se živali lahko ujele, pomembna je barva ograje, oranžno barvo vidijo dobro ljudje, slabše živali zato je priporočljiva modra in bela barva, ki jo vse živalske vrste kot tudi ljudje dobro zaznajo. Podrobne informacije o različnih ograjah pri avtorjih prispevka.

Po teoretičnem delu smo si ogledali kmetijo kjer je v uporabi stalna ograja z jekleno žico. Na kmetiji redijo na približno 45 hektarih okoli 150 živali, kot je omenil gospod so v preteklosti na kmetiji imeli tudi 300 odraslih živali, vendar zaradi služb otrok, ki ne kažejo zanimanja za kmetijstvo oziroma živinorejo in njegove starosti na kmetiji zmanjšujejo stalež in se prilagajajo trenutni situaciji.

Primer preurejanja ograje, kjer je rejec iz prejšnjih treh žic postavil ograjo na pet žic, ki zagotavlja dovoljšno varnost pred zvermi.

Rejec je tudi 5-kratni zaporedni državni podprvak pri uporabi ovčarskega psa in zganjanja živali, kar nam je tudi praktično prikazal na svoji čredi ovc.

Po ogledu kmetije je sledila vožnja po slikoviti pokrajini preko prelaza Flüela Pass (2383 m.n.v) do mesta Scuol.

Reja drobnice ima pomemben vpliv na obdelano pokrajino.

Prelaz Flüela Pass, 2383 m.n.v.

Zadnji dan je bil namenjen ogledu varstva čebelnjaka pred medvedom in ogled edinega Švicarskega Nacionalnega parka.

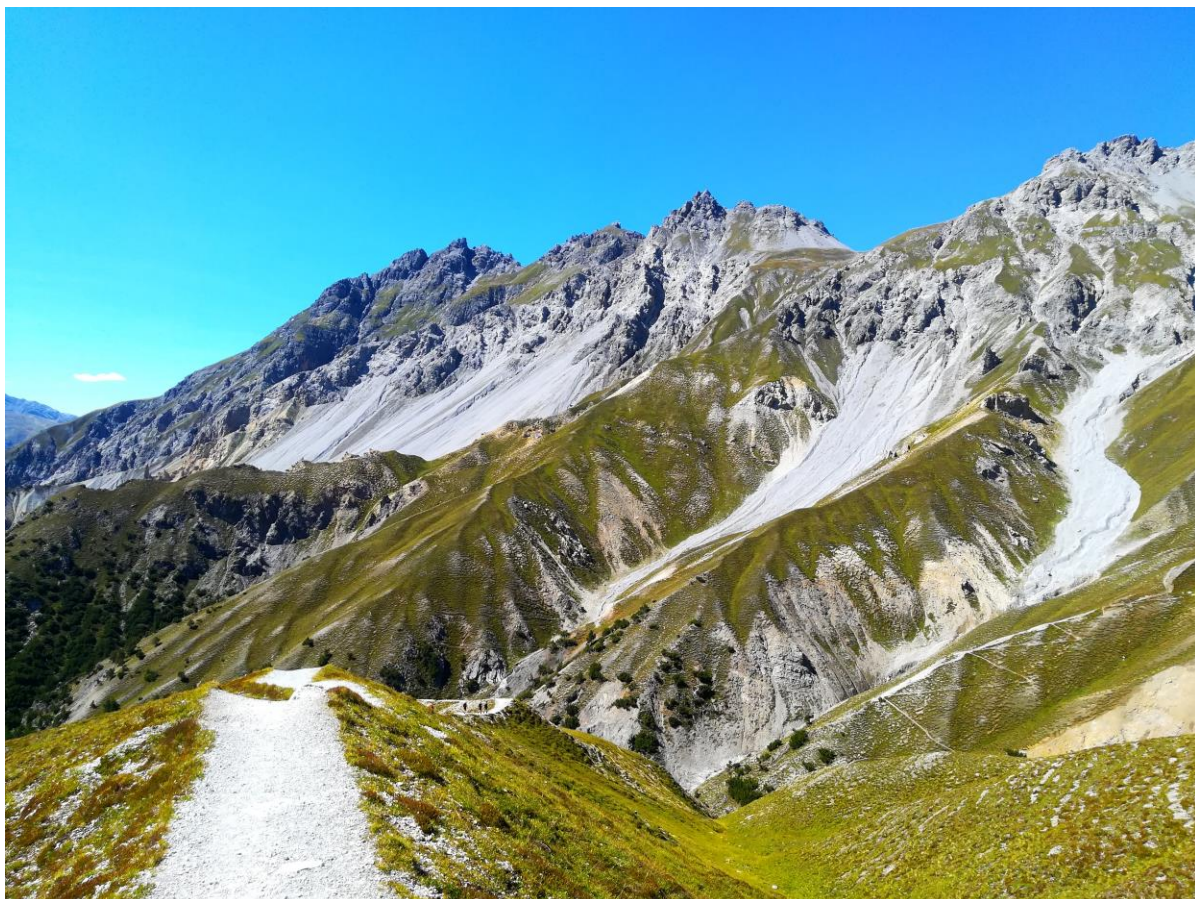
Ustrezno zavarovan čebelnjak pred medvedom. V Švici se populacija medveda še ni stacionirala in prihaja predvsem do posameznih prehodov medvedov, predvsem iz Italije. V ta namen omogočajo čebelarjem podpore pri zavarovanju čebelnjakov z električnimi ograjami. Prav tako so nam razložili, da imajo vpeljan sistem v primeru, da medveda zasledijo na določenem področju obvestijo čebelarje, kot tudi določene rejce, naj bodo pazljivi in zavarujejo svoje živali pred napadom medveda.

Švicarski nacionalni park je bil ustanovljen leta 1914 in spada med prve nacionalne parke v Evropi. Površina parka meri 174 km². Park se razteza med 1500 in 3174 metri nadmorske višine. Zanimivost parka je, da so opustili pašo domačih živali in je kljub temu park obdelan, saj ga popase divjad, predvsem jeleni in srnjad v spodnjem delu ter gamsi in kozorogi v višjih predelih. Prosto sprehajanje po parku je prepovedano, dovoljeno je sprehajanje le po urejenih poteh, ki jih je v celotnem parku za približno 80 km ter v za to označenih območjih.

Območje, kjer se lahko obiskovalci gibljejo je označeno z rumenimi količki.

Izjemna naravna kulisa parka.

Pripravila: Dominik PEČOVNIK, mag. inž. zoot
mag. Tatjana PEVEC